

Právní prostředí v ČR

Peter Spáč

13.3.2017

Vývoj neziskového sektoru

- Před rokem 1989
  - Existují nevládní/nestátní organizace?
- 90. léta
  - První právní úpravy (zákon o sdružování, nadace)
  - V. Havel x V. Klaus
- Po 2000
  - Vytvoření krajů
  - Členství v EU

**ŘEKNĚTE MI PROSÍM, ZDA JSTE V MINULEM ROCE ALESPŮJ
JEDNOU PRACOVAL(A) JAKO DOBROVOLNÍK(ICE), TEDY
VYKONÁVAL(A) NEPLACENOU, DOBROVOLNOU PRÁCI PRO...**

	ano	ne	neodpověděl
dobrovolnou organizaci	27	71	2
místní samosprávu (obec)	15	82	3
státní správu	2	94	3
soukromou firmu	9	88	3

Zdroj: CESES 2002

JAK JSTE POMOHL NEZISKOVÉ ORGANIZACI?

N=356, údaje v %	ano	ne	neví/ neodpověděl
finančně	82	16	2
věnoval práci a čas	29	69	2
věnoval věcný dar	48	49	3
jinak	6	74	20

Zdroj: CVVM, 2003

PROČ JSTE POMOHL NEZISKOVÉ ORGANIZACI?

N=356, údaje v %	ano	ne	neví/ neodpověděl
1. Morální povinnost	91	4	5
2. Náboženský postoj	21	50	29
3. Politické postoje	60	31	9
4. Těší mě to	91	5	4
5. Někdo pak pomůže mně	73	18	10
6. Dělají to i mí příbuzní a přátelé	79	12	9
7. Chtěl jsem se něco naučit	39	39	22
8. Oplácím pomoc jiným	73	15	12

Zdroj: CVVM, 2003

Největší podíl členů podle výzkumu NROS/STEM 2004 mají sportovní organizace (22 %) a odbory (20 %). K členství v náboženských a duchovních organizacích se přihlásilo 8 % obyvatel, následují sbory dobrovolných hasičů (7 %), organizace zahrádkářů a pěstitelů (6 %) a konečně organizace rybářů (5 %).

ČLENSTVÍ V NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍCH

Organizace	Ano	Organizace	Ano
Sportovní klub	21	Ekologické hnutí	2
Zájmová organizace	19	Profesní sdružení	2
Místní sdružení	13	Studentské sdružení	2
Odbory	12	Společenské hnutí	1
Náboženská organizace	6	Etnická organizace	0,5
Sdružení podnikatelů	3	Jiná organizace	6

Zdroj: CVVM 2003

Údaje v %

Participace v ČR

ČLENSTVÍ V EKOLOGICKÉ ORGANIZACI		ČLENSTVÍ V CÍRKEVNÍ/ NÁBOŽENSKÉ ORGANIZACI	
Země	Ano	Země	Ano
Holandsko	20	Rakousko	32
Lucembursko	14	Dánsko	27
Rakousko	13	Holandsko	26
Dánsko	12	Finsko	25
Belgie	8	Irsko	25
Švédsko	7	Německo	19
Německo	6	Norsko	15
Spojené království	6	Švédsko	15
Norsko	5	Spojené království	13
Francie	5	Slovinsko	8
Irsko	4	Belgie	7
Itálie	3	Španělsko	6
Česká republika	2	Maďarsko	6
Finsko	2	Česká republika	6
Španělsko	2	Francie	5
Polsko	1	Itálie	5
Portugalsko	1	Lucembursko	5
Řecko	1	Portugalsko	5
Slovinsko	1	Polsko	3
Maďarsko	0,4	Řecko	1

Zdroj: European Social Survey 2002–2003 (dále jen ESS)
Údaje v %

ČLENSTVÍ VE SPORTOVNÍM KLUBU		ČLENSTVÍ V ODBORECH	
Země	Ano	Země	Ano
Holandsko	46	Dánsko	64
Švédsko	38	Švédsko	56
Dánsko	36	Norsko	47
Irsko	34	Finsko	46
Norsko	32	Belgie	28
Německo	32	Lucembursko	22
Belgie	29	Holandsko	22
Spojené království	27	Rakousko	21
Rakousko	26	Slovinsko	19
Lucembursko	25	Irsko	19
Finsko	22	Spojené království	16
Česká republika	21*	Německo	14
Francie	21	Česká republika	12
Slovinsko	16	Francie	9
Španělsko	12	Itálie	9
Itálie	8	Maďarsko	6
Portugalsko	8	Polsko	6
Maďarsko	5	Španělsko	6
Řecko	4	Portugalsko	5
Polsko	4	Řecko	5

Zdroj: European Social Survey 2002–2003.

* Zdroj: CVVM 2003, PD.13ca.

Údaje v %

Participace v ČR

PODPIS PETICE ZA POSLEDNÍCH 12 MĚSÍCŮ		ÚČAST NA POVOLENÉ DEMONSTRACI ZA POSLEDNÍCH 12 MĚSÍCŮ		BOJKOT URČITÝCH PRODUKTŮ ZA POSLEDNÍCH 12 MĚSÍCŮ		KOUPEĚ PRODUKTŮ Z POLITICKÝCH/ETICKÝCH/ EKOLOGICKÝCH DŮVODŮ	
Země	Ano	Země	Ano	Země	Ano	Země	Ano
Švédsko	41	Lucembursko	21	Švédsko	32	Švédsko	55
Spojené království	40	Francie	18	Finsko	27	Dánsko	44
Norsko	36	Španělsko	17	Francie	27	Finsko	42
Francie	35	Itálie	11	Spojené království	26	Německo	39
Belgie	34	Německo	11	Německo	26	Norsko	35
Německo	30	Rakousko	10	Dánsko	23	Spojené království	32
Lucembursko	29	Norsko	8	Rakousko	21	Lucembursko	30
Dánsko	28	Belgie	8	Norsko	19	Rakousko	30
Irsko	28	Dánsko	8	Lucembursko	16	Francie	28
Rakousko	27	Irsko	7	Irsko	14	Belgie	27
Španělsko	24	Švédsko	6	Belgie	13	Holandsko	26
Finsko	24	Česká republika	5	Česká republika	11	Irsko	25
Holandsko	22	Řecko	4	Holandsko	10	Česká republika	23
Itálie	17	Spojené království	4	Řecko	8	Španělsko	12
Česká republika	16	Portugalsko	4	Španělsko	8	Maďarsko	10
Slovinsko	12	Maďarsko	4	Itálie	8	Polsko	10
Portugalsko	7	Holandsko	3	Slovinsko	5	Slovinsko	10
Polsko	7	Slovinsko	3	Maďarsko	5	Portugalsko	7
Řecko	5	Finsko	2	Polsko	4	Itálie	7
Maďarsko	4	Polsko	1	Portugalsko	3	Řecko	7

Zdroj: European Social Survey 2002–2003.
Údaje v %.

Zdroj: European Social Survey 2002–2003.

Participace v ČR (ESS 1 – ESS 7)

	Petice	Demonstrace	Bojkot produktů
2002	15,1	4,3	11,0
2004	13,3	3,3	7,1
<i>2006</i>	<i>N/A</i>	<i>N/A</i>	<i>N/A</i>
2008	14,8	4,2	7,8
2010	16,1	4,6	10,2
2012	18,9	6,7	13,7
2014	15,7	4,8	8,3

Podepisování peticí v jednotlivých společenských skupinách v ČR

		2002	2004	2008	2010	2012	2014
Věk	Do 30	17,4	16,2	13,4	16,6	18,1	13,8
	31 - 45	19,8	15,9	19,3	19,9	22,9	17,9
	46 - 59	16,3	13,0	15,6	18,1	21,7	17,5
	60 a více	10,2	10,4	11,1	12,4	12,6	13,7
Vzdělání	ZŠ	7,5	11,9	8,6	8,8	6,8	9,8
	SŠ bez M	12,1	10,1	13,0	14,9	11,3	11,8
	SŠ s M	20,5	16,1	16,7	19,3	22,2	18,8
	VŠ	30,0	25,4	28,4	25,9	35,0	28,2
Pohlaví	Muži	15,6	13,2	15,4	17,2	21,3	16,8
	Ženy	15,0	14,6	14,4	16,4	16,3	14,7
L- P	Levice	13,2	14,4	14,6	16,7	18,1	15,5
	Střed	13,6	13,1	12,5	15,5	18,8	13,2
	Pravice	21,7	17,5	20,8	20,7	23,2	23,8
Důvěra	Nízká	15,6	14,9	13,3	16,2	15,0	16,0
	Střední	16,9	14,0	15,6	17,6	21,6	15,2
	Vysoká	11,4	10,0	22,5	16,7	26,7	17,7
Zájem	Minimální	8,5	8,6	7,9	12,4	10,3	8,0
	Nízký	12,8	14,2	17,1	15,9	18,8	16,3
	Střední	24,0	19,5	20,9	23,4	28,3	30,0
	Vysoký	35,5	23,1	36,0	42,9	36,8	39,1

Právní formy neziskových organizací

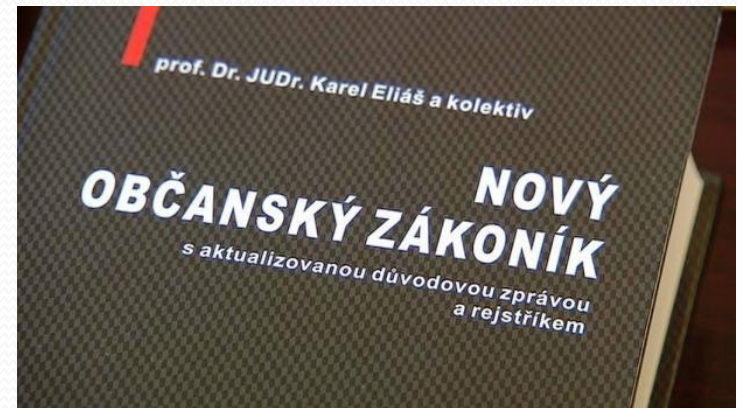
- Vyjmenujte právní formy neziskových organizací v ČR
- Jsou všechny zájmové skupiny?

Právní formy neziskových organizací

1. Občanské sdružení
2. Církev a náboženská společnost
3. Nadace
4. Nadační fond
5. Obecně prospěšná společnost
6. Zájmové sdružení právnických osob
7. Dobrovolný svazek obcí
8. Profesní komory
9. Agrární komora ČR a Hospodářská komora ČR
10. Politické strany a politická hnutí

Právní formy neziskových organizací

1. *(Občanské sdružení)*
2. Církev a náboženská společnost
3. Nadace
4. Nadační fond
- ~~5. Obecně prospěšná společnost~~
- ~~6. Zájmové sdružení právnických osob~~
7. Dobrovolný svazek obcí
8. Profesní komory
9. Agrární komora ČR a Hospodářská komora ČR
10. Politické strany a politická hnutí

Občanská sdružení

- V minulosti zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.
- Registrace MV ČR
- Od 2006 o.s. v názvu
- Odborové svazy a organizace zaměstnavatelů (evidenční princip)

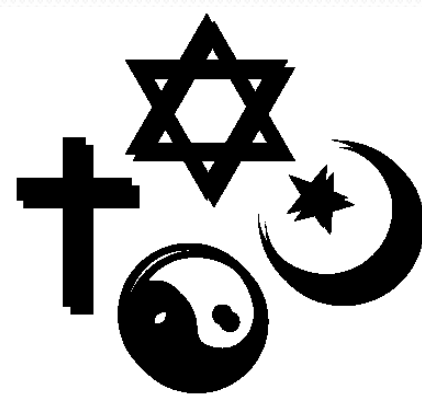
Občanská sdružení → spolky

- Nový občanský zákoník od 1.1.2014
- Podobná úprava
  - Definice
  - Zakládání
- Upřesnění např. vnitřní struktury a vztahů
- Transformace OS na spolky (§ 3045 NOZ):
  - Do 31.12.2015 úprava názvu – *spolek / zapsaný spolek*
  - Do 31.12.2016 soulad vnitřních dokumentů s novým OZ

Občanská sdružení → spolky

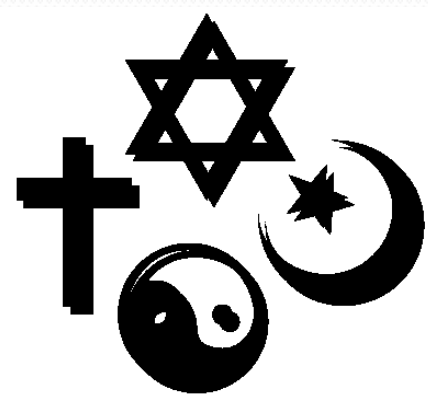
- Alespoň 3 osoby vedené společným zájmem
- Činnost:
  - Uspokojování a ochrana zájmů
  - Podnikání pouze jako vedlejší činnost
  - Zisk → pouze pro účely spolku
- Hájková (2013):
  - Teoretické minimum k úpravě poměrů OS po 1.1.2014
  - http://www.adam.cz/doc/1366601424_sb_crdm-manual-noz.pdf

Círky a náboženské společnosti

- Zákon č. 2/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
- „*Za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby*“
- Registrace, 300 podpisů, MK ČR

Círky a náboženské společnosti

- Rejstřík (http://www3.mkcr.cz/cns_internet/)
- **Zvláštní práva** (kolektivní práva):
  - Vyučování náboženství na státních školách
  - Duchovenská služba v ozbrojených silách ČR a vězení
  - Finanční zabezpečení církví a náboženských společností
  - Církevní sňatky
  - Zachování povinnosti mlčenlivosti duchovního
- Registrace alespoň 10 let, podpisy 1 promile populace

Nadace a nadační fondy

- V minulosti zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
- Od 1.1.2014 v Novém občanském zákoníku pod „fundacemi“ jako kategorii právnických osob
- *„Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.“*
- Do 2015/2016 nutné uvedení do souladu s tímto zákonem

Nadace

- Cíl:
  - Trvalá služba společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu
  - Ne podpora politických stran nebo čistě výtěžná činnost
- Majetek alespoň 500 000 Kč
- Nově možná změna účelu
- Zakládací listina – kapitál, činnosti (i zakázané)
- Nesmějí neomezeně ručit jako společník obchodní společnosti
- Částečné osvobození od daní z příjmů

Nadační fondy

- Cíl – naplnění (ne trvalého) společensky nebo hospodářsky užitečného účelu
- Majetek:
  - Nutný majetkový vklad bez stanoveného minima
  - Nevytváří nadační jistinu ani kapitál
  - K dosahování svého účelu využívá veškerý svůj majetek
- Zakládají se zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti

	občanská sdružení	nadace	nadační fondy	obecně prospěšné společnosti
1990	3 879	-	-	-
1991	9 366	-	-	-
1992	15 393	1 551	-	-
1993	21 694	2 768	-	-
1994	24 978	3 800	-	-
1995	26 814	4 253	-	-
1996	27 807	4 392	-	1
1997	30 297	5 238	-	52
1998	36 046	55	71	129
1999	38 072	272	695	560
2000	42 302	282	735	557
2001	47 101	299	784	701
2002	49 108	330	825	762
2003	50 997	350	859	884
2004	52 687	360	889	1 001
2005	54 936	368	925	1 158
2006	58 347	380	992	1 317
2007	61 802	390	1 048	1 486
2008	65 386	411	1 095	1 658
2009	68 631	429	1 168	1 813
2010	72 111	449	1 205	1 958
2011	75 627	455	1 269	2 126
2012	79 002	460	1 331	2 299
2013	84 400	500	1 323	2 571

Obecně prospěšné společnosti

- V minulosti zákon č. 248/1995 Sb. o OPS
- Hlavní poslání – poskytovat obecně prospěšné služby (i za úplatu) – školství, kultura, sociální péče
- Název o.p.s., zakladatelem fyzická či právnická osoba (obce), zápis u rejstříkového soudu
- Povinnost oddělovat náklady a výnosy doplňkových a obecně prospěšných služeb
- Zisk nesmí být použitý ve prospěch zakladatelů / členů orgánů / zaměstnanců, ale na poskytování obecně prospěšných služeb

Obecně prospěšné společnosti

- Změna po 1.1.2014 - Nový občanský zákoník
- Nově už OPS nemůžou vznikat
- Možný postup:
  - Žádná změna a pokračování dle dosavadních předpisů
  - Transformace na nadaci, nadační fond nebo ústav

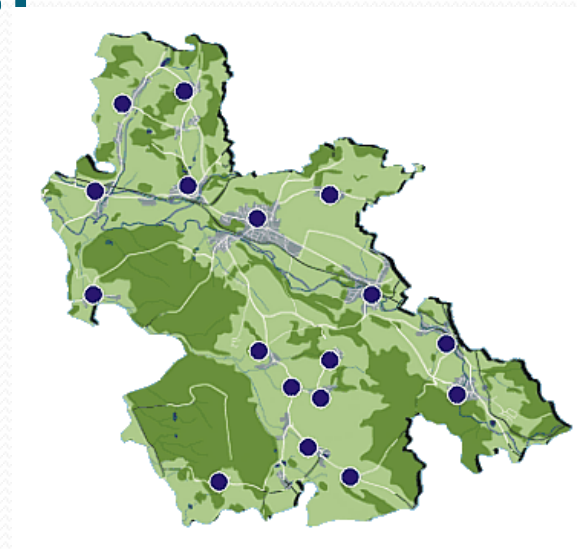
Dobrovolný svazek obcí

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
- Smlouva o vytvoření dobrovolného svazku obcí a stanovy, musí schválit zastupitelstva
- Oblasti - např. školství, soc. péče, zdravotnictví, systémy veřejné dopravy, provoz lomů a pískoven, správa majetku obcí (místních komunikací, lomů atd.)
- Registrace u krajských úřadů
- Postupy účtování pro rozpočtové a příspěvkové organizace a obce

Dobrovolný svazek obcí

- Svazek obcí Orlice
- 17 obcí
- Cestovní ruch, životní prostředí, školství, zdravotnictví, požární ochrana, dopravní obslužnost
- <http://www.svazekobciorlice.cz/index.php?page=show&aT=1&aId=5>

Profesní komory

- Zřizovány pro to, aby kontrolovaly výkon profese, stanovovaly profesní standardy a tím de facto i přístup do profese (povinné členství)
- Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stom. komoře, České lékárnické komoře, jednotlivé „sektorové“ zákony
- 12 komor
- Pozor – komory bez povinného členství = občanská sdružení → spolky

Komora veterinárních lékařů ČR

- Veterinární lékař, který vykonává na území ČR (..) činnost, **musí být členem** Komory
  - Výjimky – hostující lékař, ministerstva
- Povinnosti:
  - Člen Komory, který **je** podnikatelem, je povinen řádně platit stanovené příspěvky
  - Člen Komory, který **není** podnikatelem, je povinen řádně platit stanovené příspěvky

Agrární komora ČR, Hospodářská komora ČR

- Vznik v roce 1992, resp. 1993 byl stanoven Zákonem 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
- Sdružení podnikatelů (právnických i fyzických osob) přijatých za členy
- Specifické organizační rysy, omezení organizační autonomie, vymezení cílů atd.

Jaké jsou formální možnosti zapojení
NNO do rozhodovacího procesu?

Petice

- Historické změny:
  - Původně právo oslovit panovníka, ústavně zaručeno právem
  - Elektronické petice – symbolický význam
- LZPS, čl. 18:
  - Petiční právo je zaručeno; ve věcech **veřejného nebo jiného společenského zájmu** má každý právo sám nebo s jinými se obracet na **státní orgány a orgány územní samosprávy** s žádostmi, návrhy a stížnostmi.
- Zákon č. 85/1990 Sb. o právu petičním

Petice - limity

- Petice nesmí:
  - Zasahovat do **nezávislosti soudu**
  - Vyzývat k **porušování Ústavy a zákonů**
  - Vyzývat k **popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv** občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu atd.
  - Vyzývat k **rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti** z výše uvedených důvodů
  - Vyzývat k **násilí** nebo hrubé neslušnosti

Petice – co udělat

- Petiční výbor
- Podepsat může každý občan, dle LZPS kdokoli:
  - Jméno, příjmení, bydliště
  - Datum narození u petic k referendu
  - Rodné číslo u petic k založení politické strany nebo ke kandidatuře osoby
- Věk:
  - 16 – shromažďování podpisů
  - 18 – člen petičního výboru

Petice – reakce

- Oslovený orgán:
  - Musí petici přijmout, posoudit její obsah a do 30 dnů písemně odpovědět – stanovisko + způsob vyřízení
  - Nebo do 5 dnů petici postoupí příslušnému orgánu a vyrozumí toho, kdo ji podal
- Nález ÚS 21/94 - státní orgán je povinen petici jen přijmout, ale již **není povinen** na ni reagovat
- Petiční zákon nezná sankci → není možné se odpovědi na petici domoci právní cestou

Petice v praxi

- 2011, petice ČSSD proti důchodové reformě a za odchod vlády Petra nečase, cca 100 tis. podpisů
- Petice za zákaz chovu tzv. kožešinových zvířat ČR (<http://www.ukaztetovlade.cz/>)
- V některých zemích jako zákonodární iniciativa – Švýcarsko na úrovni regionů, Rumunsko, Slovinsko

Evropská petice

- **Co to je?**
  - Petice Evropskému parlamentu
  - Ve věci, která spadá do oblasti činnosti Evropské unie a která se jej přímo dotýká
  - Forma stížnosti nebo žádosti, otázky veřejného a soukromého zájmu, připomínka k uplatňování právních předpisů EU, apel, aby se EP vyjádřil k určité záležitosti
- **Kdo může podat?**
  - Občan EU
  - Fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem v členském státu

Referendum

- čl. 2. Odst. 2 ústavy *„Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo“*
- 21 legislativních návrhů o referendu – „vláda lůzy“
- Leden 2014 – návrh Úsvitu:
  - 100 tisíc občanů / 50 poslanců / 31 senátorů
  - Limity:
    - Podstatné náležitosti demokratického právního státu
    - Základní práva a svobody
    - Mezinárodní závazky ČR
    - Soudní moc

Místní referendum

- Zákon č. 22/2004 Sb., jinak již od 1992
- Závazné
- Fakultativní (samostatná působnost) x obligatorní (oddělení části obce)
- Limity:
  - místní poplatky, rozpočet, orgány obce, volba a odvolání starosty atd....
- Vyhláší zastupitelstvo na návrh přípravného výboru nebo z iniciativy obce

Místní referendum

- **Návrh:**
  - území, na němž se konání místního referenda navrhuje
  - znění otázky, příp. otázek (odpověď "ano" nebo "ne")
  - odůvodnění návrhu
  - odhad nákladů a způsob jejich úhrady z rozpočtu obce
  - jména, data narození, trvalé bydliště a podpisy členů přípravného výboru
- **Podpisy oprávněných občanů:**
  - do 3 000 obyvatel ..... alespoň 30 %
  - do 20 000 obyvatel ..... alespoň 20 %
  - do 200 000 obyvatel ..... alespoň 10 %
  - nad 200 000 obyvatel ..... alespoň 6 %

Místní referendum

- **Platnost** - 35 % účast
- **Závaznost:**
  - 25% ze všech oprávněných osob zapsaných v seznamech + nadpoloviční většina
  - Oddělení obce – 50 % ze všech oprávněných
- Trokavec (Rokycany) – 17.3.2007
  - *Souhlasíte s tím, aby obecní zastupitelstvo obce Trokavec podniklo veškerá zákonná opatření k tomu, aby zamezilo výstavbě radarové základny Spojených států amerických na území Vojenského újezdu Brdy?“*
  - 71 ze 72 Ano, bylo platné, oprávněných osob 88

Krajské referendum

- Od 2011, náležitosti velmi podobné místnímu referendu
- Téma:
  - Může se konat o věcech v samostatní působnosti kraje
  - Limity – pokuty, rozpočet, volba / odvolání hejtmána, vyhlášky kraje
- Návrh – podpisy 6 % oprávněných občanů
- Platnost – 35 % účast
- Závaznost – nadpoloviční většina + 25 % oprávněných

Demonstrace - veřejné shromáždění

- LZPS, čl. 19:
  - Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno
  - Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku atd.
  - Shromáždění však **nesmí být podmíněno povolením** orgánu veřejné správy.
- Platí **oznamovací**, ne povolovací princip

Demonstrace - veřejné shromáždění

- Svolaatel:
  - Občan starší 18 let
  - Právnícká osoba se sídlem na území ČR
  - Skupina osob
- Žádné poplatky
- Oznámení 5 dní předem, ne dřív jak 6 měsíců předem
- Adresát – obecní úřad / krajský úřad / ministerstvo vnitra

Reakce příslušného orgánu

- **Zákáz** shromáždění (ještě před zahájením):
  - Podmínky stanoví zákon (např. rasový podtext, ohrožení zdraví, nepřiměřené omezení dopravy, porušování zákonů)
  - Rozhodne do 3 dnů ode dne, kdy obdržel platné oznámení
- **Rozpuštění** shromáždění:
  - Např. shromáždění se koná bez oznámení, odchýlilo se od oznámeného účelu, účastníci páchají trestné činy)
  - Sdělení o rozpuštění musí obsahovat důvody, upozornění na neuposlechnutí výzvy a musí být učiněno tak, aby se s ním všichni účastníci mohli seznámit.
- **Sankce:**
  - Svolavatelé anebo pořadatelé může být při porušení podmínek stanovených zákonem udělena peněžitá pokuta stejně tak jako účastníkovi shromáždění.

Demonstrace – vybrané body

- Nesmí se konat:
  - Do 100 m od budov zákonodárného sboru a Ústavního soudu nebo od míst, kde tyto sbory nebo tento soud jednají
  - V případě ministerstev podobná omezení nejsou
- Přestupky:
  - Nošení zbraní
  - Zahalování tváří
  - Zásahy proti účastníkům